

SIONULU ROMANESCU

foia basericéscă, literaria și scolastica.

Vien'a,
1. Juniu
1877.

„Sionulu rom.” ese de două ori pre luna, în 1. și 15. a
lunii, cuprindîndu 1½ — 2 cote. Pretulu pre unu
an 5 fl. v. a., pre diuimetate de anu 2 fl. 30 cr.
v. a.; pentru Romanîa și țiere straine 14 lei sêu
franca pre întrega, și 7 lei pre diuimetate anulu.

N^o
10.

Preumierarea se face la redacțiune, în semina-
riulu gy. c. centr. din Vien'a (Schönlaterngasse
Nr. 39). Tote epistolele suntu de a se transmite la
redacțiune franceze. Corespondințele nepublicate
se voru arce. Serisori anonime nu se primescu.

Anulu
IV.

CUPRINSULU: Cevá despre cantulu basericescu planu, figuratu și instrumentale. — De care patriarcatu se-an țienutu romanii din Daci'a traiana și aureliana? — Cumu și candu fii religiunea crest, recunoscuta în imperiulu romanu? (urm.) — Misiunea preotulu r. față cu poporulu. — Amvonulu: în baserica se cade se ne înfăcișiamu cu reverinția și iubire, (fine). — Folósele mari rezultatórie din înaltirea lui Isusu la ceriu (predica pre serbatórea înaltirea Domnului). — Literatura. — Protocolulu sinodulu de la Naseudu. — Ochire prin lumea politica. — Varietăți. — Post'a redacțiunei.

Cevá despre cantulu basericescu planu, figuratu și instrumentale.

Cantulu chorale séu planu, adeca în carele melodí'a purcede netedu preste tectstulu cuventeloru, fóra repetíri de cuvente séu silabe adeseori pana la gréția, fóra sariture asiá-dicundu mortali pre scar'a tonuriloru, și se moduléza astfeliu, câtu tectstulu cuventeloru sacre se fia întielesu de credintiosi și ari'a numai se ajute și înaltie efectulu acelor cuvente asupr'a animeloru pie — acestu feliu de cantu fóra indoiéla e celu mai corespondiatoriu cultulu divin. Baseric'a l'a și preferitu totdeun'a. Ea a voitu porurea, cá, precumu observa s. Bernardu,¹⁾ „cantulu basericescu se fia plinu de gravitate; se nu resune din elu nici lucsuria séu lascivia, nici prostia; se fia astfeliu svavu, încátu se nu fia usioratecu; se desmierde astfeliu urechiele, încátu se misice animele; tristéti'a se o aline, maní'a se o dómolésca, întielesulu literei se nu lu sedarnicésca, ci se-lu fructifice.“

La cantulu chorale se adause maitardiú cantulu figuratu, séu cantulu în mai multe voci și asiá-numitu „pre note.“ Sistem'a acestui-a mai perfecta și mai usióra, în cele esintiali și adi în vigóre, o compuse tã la a. 1022 benedictinulu Guidone Aretinu, inventandu chiãile cu siese note; éra mai tardiú Ericiu Puteanu completã sistem'a cu not'a a sieptea.²⁾

Introducerea cantulu figuratu în liturgi'a a datu pretotindeni de multi contrari. Dara nu e temeiu pentru a-lu dechiará de neiertatu; ba mai multu, cercustãrile tempulu nostru lu-pretindu deadreptulu, alésu prin cetãti și în alte atari comune, unde publiculu și în respectulu cantãrii posiede unu gustu esteticu mai cultivatú și ascépta, cá și în cas'a lui Ddieu cu folositoriulu și necesariulu se fia unitufrumosulu. Éra acea nu se póte negá, cá unu cantu figurale, compusu în spiritu adevératu basericescu și cu demnitate esecutatu, contribuésce fórté multu, spre a înaltia maiestatea solemnitãtii și a misterieloru ss., și pre a sterní în ascultaroi evlaví'a și reverin'ti'a.

Astu asertu stã chiaru și în casulu acél'a, candu

prelanga cantulu figuratu tectstulu imnulu santu n'ar' fí totdeun'a bine respicatu decãtra cantareti și deplinu întielesu decãtra auditori, chiaru și atunci armoní'a ariei produce unu efectu cu multu mai mare și sternesce, cu multu mai tare devotiunea sufletésca și înaltirea mintiei la Ddieu, decãtu cumu póte se face acést'a acelasi imnu au psalmu simpleminte cantatu și bine întielesu. Cãci cele sensibili' adese mai tare ne misica, întogmã precumu vocea cutarui predicatoriu grava séu dulce mai tare misica sufletulu și sternesce în elu fiori séu afectu, decãtu o sentintia grava rostita cu recéla au nesvavitate.³⁾ Séu graindu cu unu altu liturgistu⁴⁾: „desi unii dintre ascultatori nu voru întielege cele ce se canta, voru întielege insa cá pentru ce se canta, decã pentru a laúta pre Ddieu, și acést'a e tectstulu spre a sterní devotiune.“

Cu tóte aceste baseric'a porurea a voitu și voiesce, cá melodí'a, pr catu numai e cu potintia, se stee în sierbitiulu cuventulu. Din acestu temeiu cuventele tectstulu se fia câtu se póte mai chiaru respicate, éra nu inghitíte cu totulu prin melodia. Mai incolo melodí'a se nu fia chiaru contrastulu tectstulu, carele respira devotiune și santia. Ci unu astfeliu de contrastu aru formá nesce melodie lumesci, mai multu teatrali, pré infocate și pasionate, cu partite de-se și lungi de solo, și alte asemeni, cari potu pré bine se desmierde audiulu și sentialitatea, nu insa se edifice.

Music'a instrumentale la celebrarea sacrificiulu Legei nóue n'a esistatu în seclii cei primi ai basericeii, și în presinte nu este nicé la occidentali permisa pretotindeni. Asiá în basericele diécesei Lugdunense nici organele nu fure primite pana dupa secl. XVIII.⁵⁾; în Rom'a incapel'a papale cele sante se celebréza totdeun'a fóra musica instrumentale; și déca în Rom'a e de a se celebrá vreodata mis'a prelanga cantu instrumentale, spre acést'a totdeun'a se pótesce o speciale permisiune din partea maimariloru.⁶⁾

Santii parinti și scrietorii basericesci vechi și noi suntu în acestu respectu impartíti în două tabere. Auctorulu întrebãriloru càtra ortodocsi,⁷⁾ Ioane Gura-de-auru,⁸⁾ Isidoru Pelusiotulu⁹⁾ și alții, esiléza instrumen-

tele musicale din baserica, afirmandu, că ele numai Evreilor le-au fostu odinioară permise pentru debilitatea lor. Dincontra alții concedu și lauda usulu instrumentelor musicale in liturgia, precumu Clemente Alesandriu¹⁰⁾, Rudentiu¹¹⁾, Ioane Sarisberienese episcopulu de Carnot in secl XIII.-XIV. s. a. Care opiniune e de preferitu? Noi credemu, că adevverulu și aici stă in midiulocu. Căci deoparte desși legea charului e mai perfecta decâtu legea mosaica, totusi și in presinte se gasescu multi imperfecti și debili, cari la cele spirituali se misica și redica mai potinte prin midiuloce sentimentali;¹²⁾ de alta parte esemplulu muziceii instrumentali in cultu lu-avemu in și regele psalmistulu Davidu și preste totu in sinagoga, ba și fiulu tunetulu audi armonia angeriloru in ceriu că și cantulu jocatoriloru pre citare.¹³⁾ Afóra de acea „cei ce iubescu pre Ddieu, precumu dice unu scrietoriu eclestiasticu,¹⁴⁾ se indatina a se sterni spre voiosia și caritate divina cumu și spre lacreme atātu prin cantecele lumesci că și prin cele spirituali, éra cei ce suntu dati spre placeri, si-aduna sie materi'a pierirei.“

Deci nu vedu pentru ce se nu laudamu pre Ddieu și „in timpina și alauta și organe bine resunatorie.“ Numai cătu a) instrumentele musicale se fia alese și usulu lor restrinsu, c) music'a instrumentale se sierbésca mai multu numai spre acompaniarea și intarirea cantulu vocale, éra nu se lu pre domnésca și dediosésca la una rola secundaria, c) simfonie musicalf fóra cantu vocale se se folosésca numai atunci, deca suntu a-veva in spirit religiosu, apte de a sterui devotiune și nu su pré lungi, și preste totu se se sufera numai cá esceptiuni rare. Alcumu music'a instrumentale afóra de organe se considera și la apusani mai multu numai cá tolerata.

Na fi la locu a dice aici câteva cuvente și despre organe. Organele au fostu inventate pre tempulu lui Iulianu Apostatulu.¹⁵⁾ Intrebuintiarea loru in baserica spunu că se se fia inceputu indata, cu permissiunea papei Damasu. Dara mai adevverata e sentinti'a, carea inceputulu usulu loru liturgicu lu-pune la a. 660 sub pontificatulu lui Vitale.¹⁶⁾ Organele suntu singurulu instrumentu musicale, care in baserica apusana chiaru și dupa Ritualulu de Rom'a suntu permise, și sunarea loru la anumite părți liturgice e chiaru și rânduita, nu numai tolerata; desși, cumu observaramu mai susu, nu in tóte basericele occidentali se primira, ci dintru inceputu mai vertosu fure combatute cu agerime.¹⁷⁾

Óre n'ar' fi de doritu și cu scopu introducerea organelor și in baserica noastră? Organele suntu unu instrumentu musicale din cele mai complete, acompaniarea loru la cantulu vocale e din cele mai svave. N'ar'u poté óre se vina ele pré bine intr' ajutoriulu viersulu de multeori cu totulu necultivat, ragusitu și puçinu placutu alu unoru cantareti? Noi credemu că dá. S'ar' poté și ar' fi cu svatu acést'a mai alesu la acele părți ale functiuniloru rituali, la cari dupa rubricile cârtiloru nóstre liturgice iea și poporulu parte activa, dandu responsuri preotulu celebratoriu; nu mai

puçinu și la acele responsorie de la s. misa, intru a caroru cantare poporulu adi e inlocuitu prin „choru“. Poporulu credintiosu vine la s. baserica, la cultulu divin nu numai spre a-si vivificá și intari denou sentimentele religiose, ci și spre a si-le esprime și manifestá in faci'a lumii. Deci e cuvientiosu, că nu numai in spiritu se iee parte la acelu cultu divin, ci și in modu sensibile esternu prin rogatiune și cantu, prin cari se se edifice fiacare pre sene și se edifice și pre alții.

Auctoritățile basericesci, singure competente in acestu respectu, au restrinsu inca in vechime parteciparea comunei crestine la cantările misali proprie, și spre acést'a voru fi avutu debuna séma temeiri binecuventate.¹⁸⁾ Ele potu adi se largésca érași marginile acelei partecipari, adaugundu pentru indreptarea comunei cantatorie unu midiulocu pré esteticu, placutu și dulce-miscatoriu organele.

D r. G r. S i l a s i.

1) S. Bern. ep. 398. n. 2. —

2) Bona de divia. psalmod. cap. XVII. § 3. —

3) Thom. Aquin. 2. 2. qu. 91. art. 2. ad 5. —

4) Bonart. l. c. 1. c. 14. —

5) Bona l. c. c. XVII. § 2. —

6) Vedi Benger. cart. 3. pag. 265. —

7) Opp. Justin. Mart. quaest. 107. —

8) Ps. 150. —

9) L. 2. ep. 176. —

10) Paedag. l. 2. c. 4. —

11) Advers. Judaeos. —

12) Suarez l. c. n. 5. —

13) Apocal. 5, 8. —

14) Climacus gr. 15. —

15) Bulenger. lib. 2. de theatr.

16) Platina la Bona l. c. —

17) Aelredus, abbas Rievallis, discip. s. Bernardi, lib. 2. cap. 25. spoculi charitatis: „Unde, cessantib jam typis et figuris, unde in eccia tet organa, tot cymbala? Ad quid, rogo, terribilis ille follium flatus, tonitruo potius fragorem, quam vocis exprimens svavitatem?“ —

18) Canon. Laodic. 15.; efr. can. trul. 33.

De care patriarcatu se-au tienutu romanii din Dacia traiana și aureliana?

Cestiunea de faci'a e un'a din cele mai insemnate ale istoriei basericesci romane. Dans'a fú ventilata mai de multe ori; ba Andreiu Siagun'a, metropolitulu romaniloru gr. orient. din Transilvania și Ungaria, și cu dansulu câti-va literati romani, in opulu seu: „Istori'a basericei ortodóce resaritene universale dela intemeierea ei pana in dilele nóstre“ (2 tomure, Sabiu 1860) se nesuiesce a o și deslegá sustienendu ca baserica romaniloru din intrég'a Dacia, atātu traiana cătu și aureliana, a apartienutu iurisdictionii patriarculu constantinopolitanu. Tóte argumentele aduse de auctorulu mentionatu se reducu la urmatóriélé dóue:

a) la o epistóla a s. Ioanu Gura de auru adresata veduvei Olimpiad'a, in care i-comunica fain'a trista adusa de monacii marsi și goti despre mórtea bravului episcopu Unil'a, pre care-lu trimisera dansulu in Gotia și cumca aru fi rogatu de regele Gotiei se trimita pre altulu de episcopu acolo; („Narraverunt mihi Marsi et Gothi monachi, — — eximium illum virum Unilam, quem non ita pridem episcopum creavi, atque in Gothiam misi, multis ac magnis rebus gestis diem

suum extremum clausisse, ac regis Gothorum litteras attulisse, quibus, ut ad eos episcopus mittatur petit" vedi Epitome annalium ecclesiasticorum Baronii ad annum 405 ed. de Ioane Gabriele Brisciola pag. 422 și);

b) la canonulu alu 28ª din conciliulu ecumenicu alu IV^a celebratu la anulu 451 in Calcedone, prin care canonu se descriu acuratu provinciile de sub iurisdicțiunea patriarcului din Constantinopole.

Ambele arguniute ni se paru cu multu mai debile, decâtu se se póta documentá asertiunea din cestiuine. Suntu cu totulu lipsite de „nervus probandi.“ Pentru ca ce atinge epistol'a S. Ioane Gura de auru noi nu aflamu nece unu singuru cuventu care se-aru puté referi la baserica'a romana din Dacia. Éra canonulu citatu ni se pare a demustrá chiaru contrariulu numindu provinciile: Pontu, Asi'a mica, Tracia și eppi din provinciile varvare. Póte laudatulu auctoru subsuméza sub numirea „varvari“ și pre episcopii din Dacia și uita ca Dacia, acésta Brazilia a imperiului romanu, éra provinci'a Iliricului orientalu, provinci'a prefecturei „orientis“.

Dar' déca vomu considerá ca romanii daciani au adusu cu sine religiuinea crestine din dulcea loru patria, din Rom'a vechia; déca vomu considerá ca dansii și cá crestini in relatiunile sale civile au fostu supusii Romei și cá atari au traitu cu multu mainainte de existarea patriarcatului din Constantinopole: atunci e lucrú fórte firescu ca nece au putútu se fie supusii patriarcului constantinopolitanu.

Insa spre a demustrá iurisdicțiunea patriarcului dela Rom'a asupra romanilor din Dacia, cugetamu a fi indestulitoriu déca vomu atinge pre scurtu istoria patriarceloru constantinopolitani, cari sub scutulu imperatorilor bizantini si-au sciutu casitigá privilegie preste privilegie, a caroru nesuintia fórte invederata a fostu de a ajunge dispunetori supremi preste tóte popórele orientului; déca vomu aretá protestele patriarceloru romani contra usurpatiuilor celor multe ale bizantinilor; déca vomu aratá, ca patriarcii romani si-au esercitatu iurisdicțiunea loru competita nu numai cá si capiloru basericei crestine dreptu credinúose, ci cá patriarceloru și ai Iliricului orientalu.

I.

Mutandu-si Constantinu celu mare scaunulu imperialu dela Rom'a la Bizantiu, delocu se-a ingrigitu de redicarea renumelui cetatii imperatesci. Din acestu motivu o vedemu numita Rom'a nóua, Constantinopole; vedemu, ca episcopulu ei supusulu metropolitulu din Eracli'a se redica la gradulu de patriarcu singuru din motivulu, ca e resiedintia imperatesca. — Daru nu trece multu tempu și éca ca patriarcii nou creati nu se indestulescu cu titlulu ei dansii voiescu, déca nu cei „primi“, celu putienu „secundi“ a fi și spre acést'a incepu a lucrá cu totu adinsulu pana ce Conciliulu ecumenicu alu II. celebratu in Constantinopole la anulu 381 prin canonulu 14-lea si-designéza loculu „onorariu“ alu doilea dupa patriarculu romanu. (Mai pre largu vedi la Thomassini Despre vechi'a și nóu'a disciplina a

basericei partea I., cartea I. capu X. nr. 3 și la Dr. Hergenröther in opulu seu despre Photiu patriarculu constantinopolitanu edatu in Regensburg la anulu 1867 tom. I. pag. 33).

Dupa crearea canonului susumemoratulu se pare preputienu loculu onorariu defiptu; dansii voiescu mai multu. Din care cauza incepura a vená favorulu și grati'a imperatorilor bizantini, a caroru predilectiuni, rara și destinsa éra amestecarea in causele basericesce in ale preotiloru, episcopiloru, metropolitiloru ba și in ale patriarceloru; incepura a li sucurge cu ajutoriu intru latirea imperiului cu speculatiunea de a ajunge și dansii la rangulu primu eclesiasticu cá și imperatii la celu politicu.

La tóte aceste mai adaogemu eresurile multe, cari sgudivira pre tempulu acela intrég'a baserica și cari li-au sucursu cá midilocu intru ajungerea scopului loru suprematisatoriu. Pentruca redicandu-si vócea unii din patriarcii constantinopolitani pentru religiuinea crestina dreptu credinúosa, incepura a-si castigá védia, a se mestecá in lucrurile strainiloru cá impaciuitori, cá propagatori ai religiunii; in urma si-arogara dreptulu de judecatori. Asia vedemu pre Nectariu și Ioanu Gura de auru ca punu și depunu la episcopi in dícese cu totulu independinte de iurisdicțiunea loru (vedi Dr. Hergenröther loculu citatu pag. 36 și 37; precum și Franciscu Horváth, Unio ed. 1859. pag. 13).

Asemenea se intemplá Iliricului orientalu, unde patriarculu constantinopolitanu Atticu trage la judecata pre Perigene, metropolitulu Corintului, pusu și întaritu de pontificele Bonificiu, și tienendu sinodu ludepune, prin care vetemandu dreptulu pontificelui romanu acést'a protestéza energiosu contra abususului, daru indiadaru. Pentruca Atticu la anulu 412 esoperéz'a dela imperatulu Teodosiu celu teneru o lege prin care se declara Iliriculu de provincia apartienatória patriarcatului constantinopolitanu. (vedi Franciscu Horváth; Unio la pag. 15 și Dr. Hergenröther in opulu despre Photiu, pag 47.)

Dupa ce certele intre pontificii romani și patriareii constantinopolitani au inceputu a fi totu mai mari, Conciliulu ecumenicu alu 4^a din Calcedone la indemnarea lui Anatoliu patriarcului din Constantinopole a voitu a pune certelor capetu și in canonulu 28. pre langa recunóscerea canonului 14. din sinodulu ecumenicu alu II. contra caruia protestara pontificii romani numesce provinciile apartienetórie iurisdicțiunii patriarceloru constantinopolitani desemnendu Thracia, Pontulu Asi'a mica și locurile varvare, daru de Iliricu la care a apartienutu Dacia nece vorba.

Insa pre cum canonulu 14 alu synodului dela 381 asie neci acést'a alu celui din Calcedone nu a fostu in stare a indestulá poff'a de a domni preste totu orientulu și nu preste multu vedemu ca Epifaniu trage la judecata pre Stefanu archiepiscopulu Tesaloniceii (vedi Dr. Hergenröther l. c. pag. 159. pre cum și Ioane Horváth „Tudományos gyűjtemény“ 1819 tomulu 3, pag 6).

Contra acestor usurpatori pontificii romani că patriarci și ai Iliricului nu au întrelesat neodată de a protesta totdeauna energios și a-și vindica drepturile proprii precum vom vedea în nr-ulu venitoriu. Lugosiu. G. P o p u, canonicu.

Cumu și candu fû religiunea creștina recunoscuta în imperiulu romanu?

(urmare.)

De la anulul mantuirei 307 încôce imperiulu romanu era dîresu decătra urmatorii: Constantinu și Macsentiu în apusu, era Galeriu și Macsiminu avendu sub sene partea resarîtina a imperiului.

Din numerulu acestor Constantinu, calcandu în urmele parintelui seu, creștinilor desub sceptrulu lui le-a lasatu liberu exercitiulu religiunei; martoru în această privinția ne este Eusebiu,¹⁾ carele facundu un'a asemenare între Constantiu Chloru și Galeriu și laudandu anim'a buna a celui d'antăiu, cu privire la Constantinu se exprima astfel: „Fiulu acestui-a, Constantinu, de la începutu proclamatu de imperatoriu și augustu decătra ôste, se aretă demnu urmatoriu alu celui mai modestu și mai piu parinte în cele ce atingu lucrurile religiunei nôstre sante.“

La începutu Macsentiu inca demustră ôrecare simpatia în privinția creștinilor, în cătu acesti-a poteau speră asemeni favoruri căsi cei din Gali'a. Insa afecțiunea acest'a fû numai prefacuta, nu sincera, ci numai stôrșă prin constelațiunea de atunci a imperiului, și îndata-ce Macsentiu, închiâiandu legatura cu Macsiminu, vedîu remnulu mai intaritu, deschise port'a urei și crudelitătiloru, ce le nutriă în anim'a sa față cu creștinii supusi lui. Nu tienu lucru superflu a lasă că se vorbésca aici episcopulu din Cesarea Palestinei:

„Macsentiu, carele se urcă la domnia în cetatea Rom'a, la începutu a toleratu credinția nôstra, că se deoblege și se molcomésca anumele Romanilor. Dede mandatu prefectiloru, că se puna capetu persecutiunei, portandu una pietate prefacuta, că se apara mai înduratu și mai umanu decătu predecesorii. Mai tardîu inși în fapta nu fû acel'a, care se speră; căci se dediosî la tôte reutătile și vitimile, și astfel, atātu nobilii cătu și nenobilii, atātu optimații cătu și magistratulu, aveau de a suferi tiraniile cele mai crunte . . . Mare parte a civiloru romani în tacerea noptii fura ucisi, nu prin armele Scitiloru și ale altoru barbari, ci decătra frații de același sange. Ur'a lui Macsentiu în privinția religiunei lui Christosu se marî candu închiâiă legatura cu Macsentiu. Cătra acest'a mai venira încă fôradelegile patrate în privinția femeiloru creștine; restaură templele paganesi în locurile, unde acele mai înainte fusera nemicite; avuspicii și flaminii fura denunțiti de prefecti prin provincie; dări grele a storsu din țiera;“ apoi observa Eusebiu: „Atque haec ex voto ipsi successerunt adversus cunctos, solis exceptis christianis, qui, calcato mortis metu, tam violentam hominis tyrannidem despexerunt.“²⁾

Galeriu, auctorulu persecutiunei a diecea, lucrulu diabolicu l'a continuatu cu una aviditate ne mai audita, pana ce la a 311 lu-ajunse man'a resbunătoria a Atotpotintelui; elu adeca cadîu acumu într' unu morbu greu, corpulu începû de viu a putredî și lasă din sene unu mirosu asiă de nesuferibilu, cătu nimene nu era în stare a stă la patulu lui nici macaru unu minutu. Intre aceste doreri și-veni în ori, și cugetandu la tôte rele căte a facutu, că se molcomésca pre Ddieulu creștiniloru, a publicatu unu edictu, care dupa Eusebiu³⁾ suna cumu urmésca:

„Imperiulu cesarele Galeriu Valeriu Macsimianu, provincialiloru sei salute! Intre multele grigie, ce avemu de portatu pentru folosulu comunu și salutea imperiului, mai demultu ne amu datu silinția, că tôte se se rânduésca dupa statutele strabuniloru nostri și dupa disciplin'a publica a ginte romane. Și mai alesu ne-a jacutu la anima, că creștinii, cari parasira riturile și ceremoniele antice, se se readuca érasî la acele. Căci atăta arogantia și cutediare i-au cuprinsu, cătu neindestulindu-se cu institutiunile mai mariloru, cari fure sanționate pôte chiaru de parinții loru, fiacare dupa placu si-face lege și acea observa, și desbinati în secte și sentinție diverse, au formatu una societate departe de a nôstra. Dandu noi publicității mai înainte unu edictu, dupa care trebuiau ei a pasi în urmelle strabuniloru venerandi, dînsii, fôra a cugetă seriosu la această, mai buerosu suferiau orîștee piedepse, ma și môrte, decătu se se lapede de credinția. Afôra de acea prin esperinția de tôte dîlele invetiati, cumu că unii dintre ei nici dieiloru nemoritori sacrifica, nici ceremoniele creștine le frecuentéza, dupa grati'a parințesca, în urmarea carei iertămu fiacarui-a reulu, ce a comis, amu cugetatu de bine a dispune, că creștiniloru se le fia iertatu a-și aredică biserice, unde au datina a se adună și a tramite rogatiuni cătra ceriu, și nimene de aici înainte este impoteritu a-i silî se luere ceva contrairu disciplinei loru. În una epistola desclinita vomu face cunoscutu prefectiloru cele ce au de a observă în respectulu acest'a. Ne laptă inși dulcea speme, cumu că și creștinii pentru această bunetate a nôstra voru rogă pre Ddieulu loru, atātu pentru sanetatea nôstra, cătu și pentru bunastarea imperiului, că lucrurile nôstre se curga bine și ei în linisee și pace se pôta traî în vetrele sale.“

Preste pușinu tempu dupa publicarea edictului laudatu Galeriu mori, desemnandusi de succesoriu pre Liciniu, de natiune dacu, beliduce renumitu, dara avaru și crudelu, și asiă lucrulu era veni la impartire, carea se fece estmodu: Macsiminu pre langa oriente mai capetă și Asi'a mica, mai înainte supusa lui Galeriu, și Liciniu avendu sub sene Traci'a și Iliriculu; acestia domniau în resaritu, remanendu în apusu statulu de mai înainte.

Intre aceste Macsentiu prin crudelitătile și escesele sale atrase asupra-si ur'a supusiloru sei intru atăt'a, cătu Romanii tramisera soli la Constantinu, rogandu-lu se faca ceva, că se scape de tirani'a cesarelui acestui-a.

Precandu Constantinu, dupa dimiterea deputatiunei din Rom'a, meditá sî se cugetá, ce ar' avé între asemeni cercustári de facutu, venindu la urechile lui Macsentiu, pasiulu facutu din partea Romaniloru, sub pretestu de a luá revanciu pentru mórtea tatane-seu Macsimianu Herculeu, dechiarà resbelu lui Constantinu.

Primindu Constantinu scirea acésta, se prepará la lupta i cà insá acést'a se o faca cu efeptu mai securu, séu celu pucinu fóra mare periclu, inchiaiá legatura cu Liciniu, in urmarea carei acést'a promise a remané neutralu; éra cá legatur'a se fia mai firma, de de pre Constanti'a sora sa de muiere lui Liciniu.

Beliducii lui Constantinu depingeáu espeditiunea acésta a fire periculósa, éra aruspicele blaterá, cà cu dins'a comite una crima in contr'a dieiloru. Dara Constantinu nebagandu-le tóte aceste in séma, puse armat'a pre petioru de resbelu, trecù Alpii sí la cetatea Veron'a fù antái'a lovitura, din care esí Constantinu invingatoriu. Incuragiatu de acestu sucesu, dupa mai multe loviri mai micutie, inaintá cu armat'a pana la cetatea Rom'a, in vecinetatea carei lasà se campeze óstea.

Aici Constantinu vediendu multímea osteniloru, de cari dispuneá inimiculu, incepù a esitá, sî lu-ocupá una temere cugetandu la sucesulu lovirei asia-dícundu decidietórie, ce erá se urme câtu de curundu. Luandu in sa in consideratiune acea, cá sórtea predecesoriloru, cari ordinase persecutiuni in contr'a basericeii, sî mai alesu sórtea lui Galeriu, fù atátu de amara, pana candu din contra lucrurile parintelui seu sí ale sale pana acumu se bucurara de unu sucesu favorabile; avendu, dicitu, aceste inaintea ochiloru si-luà refugiu la Ddieulu crestiniloru, rogandu-lu se-i tinda mana de ajutoriu.

Cufundatu fiendu in aceste cugete imperatoriulu sí sórele standu acumu la amédiadî, deodata pore ceriu se arata imperatoriului sí intregi óste semnulu crucei cu inscriptiunea EV TOVTW VIKΑ, adeca in acestu (semnu) vei invinge. Éra in nóptea urmatória apare in somnu lui Constantinu insu-si Mantuitoriulu cu trofeulu crucei, mandandu, cá semnulu crucei, care a vediutu eri, se lase a se infige in scuturile ostasiloru, sí dupa form'a aceluia se pregatésca unu stégu, sí cu acela se pornésca in lupta.

Constantinu scolandu-se in alta dí, dispune se pregatésca stégulu amintitu, care stá din una ruda lunga, ce la capetu formá cruce, sí apoi din acést'a depindeá unu velu de metasa cu broditure diverse; in capetulu rudei eráu scobite literele initiali ale santului nume Christosu, adeca X sí P grecu; scuturile ostasiloru inca fure semnate astfelu. Cari tóte facundu-le, la finea a 312 dede nevala asupr'a lui Macsentiu, óstea carui-a fù de totu nemicita; insu-si Macsentiu voindu a scapá cu fug'a, candu ajunse pre puntea Milviu decàtra multímea ostasiloru fù trantitu in fluviulu Tibru, unde si-a flá mórtea, cea ce se intemplá la 29 Octebre 312.⁴⁾

Dupa acést'a Constantinu intrá cu triumfu in Rom'a, fiendu primitu decàtra senatu sí cetatieni, decàtra micu sí mare, cásí liberatoriulu crestinismului, cu ne-

spusa bucuria. In anim'a sa in sa portandu una pietate sí credintia viua càtra Ddieu, cá aceluasi santu se aduca multiamita pentru binefacerile acceptate, a mandatu cá trofeulu crucei se se puna deasupr'a statuei redicande in onórea lui din partea civiloru din Rom'a, sí in acea cruce a lasatu se fia scobita urmatóri'a incriptiune: „Hoc salutari signo, quod verae virtutis insigne est, vestram urbem tyrannicae dominationis jugo liberatam servavi, senatui populoque Romano pristinum nobilitatis splendorem restitui.“

Devenindu deci in posesiunea Italiei sí a Africeii, imperiulu se mari, éra elu cerù de la pap'a Romei Melchiade preoti, din gur'a caror'a invetiá credintí'a crestina, de carea de acumu inainte se tienu cu tóta tari'a⁵⁾.

Déca deschidemu paginile istoriei, nu dàm in acea de nici unu omu, care se fia negatu invingerea acésta stralucita, ce a reportatu Constantinu asupr'a lui Macsentiu, sí cumu cà de aici inainte Constantinu se anumerá între crestini; cu atátu in sa e mai mare numerulu acelor'a, carii relatiunea despre aretarea crucei pre ceriu, facuta lui Constantinu, o tragu la indoéla sí o punu in catalogulu scornitureloru. Méseri ómeni! ai caroru creeri, prin silinti'a de a anatomisá tote, intru atát'a suntu misicati, câtu nu voru a crede decátu numai ce potu pipái cu manile, au mesurá cu pondulu sí numerulu. Cásí cumu natur'a creata de Ddieu ar' poté lapedá cu totulu imperiulu aceluia, au acelasi Atotpotinte o-ar' parasí de totu, cá Facutoriulu ceriului sí alu pamentului se nu póta produce in dins'a nemica straordinariu! sí cásí cumu creatur'a neratiunale n'ar' trebú se ajute sí sierbésca celei ratiunali in ajungerea scopului prefiptu, sí apoi la-olalta se tientésca la scopulu supremu care l'a despusu Ddieu universitáti creatureloru! Suffete de compatimitu suntu acele, cari na voru a cuprinde cu mintea, cumu cà in tempulu acést'a, candu cele mai grele furtune amenintiáu baserice'a, carea se aflá inca numai in léganu, Ddieu cà fienti'a cea mai intielépta a trebuitu se se folosésca de mediulóce mai mari, mai multe sí mai sublimi, precumu observa s. Gregoriu celu mare,⁶⁾ dícundu: „Haec necessaria in exordio ecclesiae fuerunt; utenim fides cresceret, miraculis fuerat nutrienda: quia et nos, cum arbusta plantamus, tamdiu iis aquam infundimus, quousque ea in terra jam convaluisse videamus; et sí semel radicem fixerint, a rigando cessamus.“

I u l i u P a p f a l v a i.

(va urmá.)

¹⁾ Hist. eccl. I. VIII. c. 17.

²⁾ L. c. cap. 14.

³⁾ L. c. cap. 17.

⁴⁾ Ve Cusebiu in vita Constantin I. I. cc. 17—31; Lactantiu de moribus persecutor. c. 4.; So crate Hist. eccl. I. I. c. 2.; Sorzomenu I. I. c. 3.; Rufinu Hist. eccl. I. IX. e. 9.; Philostorgiu I. I. c. 6.; Nicephoru I. VII. c. 29.

⁵⁾ Eusebui Hist. eccl. I. IX. c. 9.

Homilia XXIX. in arcensione Domini.

Misiunea preotului rom. față cu poporul.

(urmare.)

Ce'a ce ne-au stricatu patriarhii din Constanti-nopolu cu propagandistii slavi și greci, cari introdusera în baserica limb'a slavóna și gréca, acea ni-a reparatu clerulu romanescu, stergundu din baserice limb'a straina și introducundu în locu-i limb'a natiunala. Déca nu erá clerulu, care singuru a remasu sinceru cătra poporulu romanu și în tempulu celu mai víforosu și între persecutiunile cele mai crude; déca nu-i tindeá elu mana de ajutoriu în suferintiele și necasurile sale, Romanulu erá în periclu de a fi inghititu de abisulu, ce i-lu deschisera strainii. Dar' preotulu romanu a remasu fidelu misiunei sale, și a primitu totdeun'a cu brația deschise pre poporulu asupritu și nedreptatitu.

În tempu de angustietate spirituale, în tempulu, candu lu tormentáu neamicii, în tempu de lipsa și dorere poporulu romanu alergá la preotulu seu întogmá, cumu fíiulu alérga la parintele seu dulce . . . și poporulu nu se însielá! Nu; pentru că preotulu în nescientia lu luminá cu fact'a invetiaturei sale morali și natiunali, în lipsa lu-ajutá din puçinulu seu, în ansietate și desperare lu-consolá și întariá cu amintirea suferintieloru ddiéescului Mantuitoriu și ale gloriosiloru parinti și strabuni.

Candu erá interdísu Romaniloru a-si invetiá pruncii sei, episcopii adunáu la curtea loru teneri romani și i invetiáu, cumu se-si apere religiunea și natiunalitatea și se instrúesca și consoleze poporulu. Și câte nu avura de a suferi pentru asta fapta nobila episcopii de la acei-a, cari se uitáu cu ochi invidíosi la orice puiu de Romanu, care scieá numai ceti și serie!

G. Misailu díce: „Caletoriulu obositu de una sdrobítoria mergere, ársu de sete și strapusu de radiele sórelui séu de crivetiulu nordului, candu diaresce de departe lucindu una cruce séu înaltandu-se unu turnu de baserica, sente indoite poterile sale, căci locul re-pausului se anuncia, terminulu caletoriei se apropia, locuintie omenesci se vedu, unu cuibu de civilisatiune, unu catunu, una comuna e aici. Acestu rolu lu jocá baseric'a romana. Ea a fostu unu portu, la care au aflu Romanii refugiu în tempestátile tempiloru trecuti.“

Dá, Str. A., baseric'a și preotímea a fostu singurulu asilu, singurulu refugiu de consolare și întarire a poporului romanu. Preotímea a fostu vérg'a lui Aronu, care a scapatu pre poporulu romanu de opresiunile tiranului Faraonu; preotímea a fostu column'a luminósa, carea a condusu natiunea romana din servitutea egipténa. Și aru fi de a se scrie opuri întregi, în cari se se enumere faptele maretie și glorióse, cari le-a întreprinsu preotímea romana pentru salutea poporului în mediuloculu persecutiuniloru crude și neîndreptatíriloru de totu feliulu. Ar' fi de a se deschide unu Panteonu pentru salb'a pompósa, ce a condecoratu natiunea, pentru preotíme.

Nu mi-e scopulu, Str. A., a face cu acésta ocaziune nici un'a nici alt'a dintru aceste. Nu voiu cu asta

ocaziune solemnă a descrie opuri întregi despre meritele preotímei nóstre, nici a ve aretá tóte acele margaritare, cari au formatu asta pompósa salba a natiunei. Nu; pentru că tóte aceste se tienu de una istoria a literaturii basericesci-natiunali, și nicidecumu de una mica disertatiune. Voiu însa cu concessiunea Stralucitei Adunári a reimprospetá memori'a unoru din acesti barbati mari și meteori rari ai natiunei și basericeii, cari au sustienutu naea natiunei în mediuloculu valuriloru turbulente, cari cu întieptiunea, zelulu și desteritatea unoru bunu mateloti au condusu naea natiunei pre calea periculósa, ce sórtea fatale i-a destinatu a percurge, cari au condusu naea natiunei pintre Scil'a și Caribde, cari au retienutu pre poporulu romanu de a nu fi sedusu de vocile sirenice ale neamiciloru esistintiei sale, cei ce în totu modulu ambláu se-lu inghitia, se-lu cutropésca și nemicésca.

Aici ne întâlnim cu aperatorii autonomiei basericesci, cu archiereii Protogenu și Teofilu; mai departe cu unu síru lungu de barbati destinsi, servi sinceri ai basericeii și aperatorii constanti și zelosi ai poporului, cu episcopii Damaschinu, Inocentiu, Clemente, metrop. Danila, prot. Nicolau de Prundu, arhiepiscopulu Neofitu Creteanu, care în mediuloculu slavismului și alu fanarotismului celui mai infricosiatu fece împreuna cu clerulu din Moldavi'a o scrisóre de legatuintia și aforisire pentru toti acei-a, cari aru cutediá se redice candvá pre scaunulu archiereescu vreunu archiereu strainu. Aici convenim cu metropolitii Iacobu I. și Gregoriu I., archimandritulu Filaretu, care antáiulu a lucratu opuri dogmatice în limb'a romana; cu episcopulu Iacobu II. Stamate și logofetulu seu Grigorasiu, archiereulu Amfilochiu și metrop. Gregoriu II., episcopulu Mich. Tordasi, care a tradusu în secl. XVI. Bibli'a în limb'a rom. din tectulu originale, și alaturi de acest'a protop. Unedórei Achiriu, parochulu Lugosiului Moise Pescisielu, parochulu din Banatu Stefanu Herce, și diaconulu Coresi, care a tradusu Psaltirea, o-a imprimatu la Brasiovu la a. 1577, (primulu opu tiparitu în l. rom.) și a lesu în baserica ecteniile în limb'a rom., parasindu pre cea slavona.

Mai încolo pop'a Ioanu și pop'a Michaile, cari au invetiatu pre poporu rogatiunea Domnului în limb'a rom. pre la 1560; egum. Meletiu și metrop. VestemEANU, care în secl. XVII. a esplicatu cele siepte sacramente, metr. Barlaamu, care în sinodulu tienutu la Iasi în 1642 a scosu limb'a slavóna din baserica și a lapedatu și anatemisatu Catechismulu lui Rákotzi, și urmatoriulu dinsului în scaunulu metropolitanu, Dositeiu, care a scosu primele acente dulci și armonióse din harp'a romana cu o mare sublimitate și curatiana, traducundu psaltirea în versuri.*) Calugherulu Misailu, istoricu alu secl. XVII., asemenea ierodiaconulu Naumu Cloco-

*) Este de mare pretiu literariu acésta traducere a Psaltirei; noi însemnám aici unu psalmu întogmá, cumu se afla în acea. pentru că cei ce nu cunoscu acésta Psaltire se védia din acestu psalmu curati'a și fluiditatea limbei, cu care serieá metropolitulu-poetu Dositeiu

cénulu, istoricu alu secl. XVIII., protop. Macedo-Romániei Teodoru Cavaloti și egumenulu Poteca, care scrise nesce cuventări basericesci și traduse unu studiu de filosofía. Apoi famili'a Aronesciloru e renumita de barbati ilustri, ce au esítu dintr' ins'a pentru baseric'a și natiunea romana. Ea datéza in acésta patria de la a. 1556, candu a venitu aici unu progeniu alu acestei familie, anume Aronu voda, și locuì aici, avendu solutiune domnésca de la Ferdinandu I. Din descendintii dinsului au esítu apoi totu atâti barbati ai poporului și basericei și incetara prin mórtea regretabila a lui Teodoru Aronu, care repausà la 1860 Aprile 6 c. n. cá primulu prepositu alu capitlului din Lugosiu, dupa ce mai antâiu in o viatia laboriósá a inaintatu multu poporulu cu cuventulu și pén'a sa, edandu și mai multe opuréle.

Mi-sangera anim'a, candu punendu in ordulu acestoru cruciati ai natiunei romane pre metrop. Albe-Iulie Sav'a Brancovénu, mi-aducu aminte de batjocurile și batâile, ce a avutu de a suferi acestu raru barbatu alu Romaniloru din partea lui Mich. Apafi I., care insa cá resplata pentru suferintiele sale amare a cerutu, cá loculu suferintieloru sale ceriul se lu prefaca intru unu institutu pentru luminarea și inaltierea poporului și a natiunei romane și pentru scaparea lui desub jugulu sclaviei; cererile lui s'au implinitu, un'a in 1754, redicandu-se scólele romane din Blasiu, cea-alalta in 1848 in adunarea memorabile de pre campulu libertâti. Metropolitulu Brancovénu in urm'a tortureloru mori la

Vintiulu de diosu cá martiru alu natiunei și basericei romane. Urmà apoi Teofilu, care a otaritu a se scóte de sub asuprirea Calviniloru, și a propusu unirea cu baseric'a romana. Atanasíu I. apoi a indeplinitu unirea basericésca, dupa ce imper. Leopoldu I. prin o diploma a primitu pre Romani de ritulu grecu, uniti insa cu bas. Romei, intre cele-alalte confesiuni recepute in tiéra și a intaritu pre clerulu rom. gr. c. in tóte drepturile și favorurile, de cari se bucurá clerulu latinu.

Mai tardíu ne intalnimu cu I. b. Ioane Inocentiu Clainu (Miculu), care fuse luat de la teologi'a și urcatu pre scaunulu metropolitanu. Acestu barbatu resolutu si-a datu și sufletulu pentru natiunea sa; in mi-dioloculu fanaticismulu natiunale alu opresoriloru natiunei romane a cutediatu a cere in diét'a tierei, cá se se primésca și natiunea romana intre cele-alalte natiuni indreptatíte ale patriei; la ast'a cei de faciá navaliru asupr'a dinsului cu strigatulu: „Dar' Oprea se ne investie pre noi dreptate?!“ și pentru acésta cutediare mai tardíu fú silitu a luá lumea in capu. Elu tramise antâia óre la Rom'a teneri rom. pentru de a se alimentá de instructiune mai inalta spre a poté astfelu luminá și aperá mai cu taría natiunea propria. Urméza Petru Paulu Aronu, care a redicatu scólele romane de la Blasiu la 1754 și a cumperatu pentru seminaru bunulu de la Cutu. Atanasíu II. Rednicu, apoi Gregoriu Maioru, primulu profesoriu de limbe și scientiele filosofice in scólele natiunali din Blasiu. Elu a midiulocitu se se imparta pane din bunurile episcopesci, monastiresci și seminariáli la 200 teneri, și a pusu unu fondu pentru implinirea mai multoru lipse ale scóleloru gimnasiali și premiarea teneriloru mai destinsi. Episcopulu Ioane Bobu a lasatu unu fondu mai bine de 1/2 milionu din venitululu carui-a se tiene capitlulu și corpulu profesoralu din Blasiu, a redicatu mai multe baserice scl.

Asemenea zelosu barbatu a fostu in Ungari'a episcopulu primu alu Oradei Moise Dragosiu, și mai destinsu inca Samuele Vulcanu, care a redicatuatedral'a din Oradea mare și gimnasiulu din Beiusiu și a lasatu se se imparta pane la o multíme de juni meseri, studinti la acestu gimnasíu.

Dara cine se nu scia și se nu cunósca pre Samuilu Clainu (Miculu), Georgiu Síncái și P. Maioru, cari u fostu proprie bas'a la toti limbistii și istoriografii rom. din tempulu mai nou? Cine se nu scia mai multu decâtu mine despre acesti luceferi, cari au redicatu velulu, ce acoperiá trecutululu, desí plinu de suferintie, dara gloriosu alu natiunei, cari au poleitu limb'a romana corupta de slavismi și strainismi de totu soiulu? Séu cine se nu fia auditu de Georgiu Lazaru, care a datu in Romani'a lovitura de mórte scóleloru grecesci, asiediandu scóle romane in loculu loru; care atunci chiaru, candu Grecii, acesti parasiti, cari au suptu atâtu de multu pre Romani, eráu gat'a a face parastasulu limbei romane, asiediandu-o in negrulu momentumu, s'a ivitu cá unu altu Crestu, și dicundu: „Fiic'a

Psalmu 46.

Limbele se salte
Cu cantece inalte,
Se strige in taría
Glasu de bucuría,
Laudandu pre Domnulu
Se cante totu omulu:
Domnulu este tare,
Este imperatu mare
Preste totu pamentulu,
Si tiene cuventulu.
Supusu-ne-amu glóte
Si limbele tóte,
De ni-su sub pitióre
Limbi de pre sub sóre.
Alesu-si-a ste
Parte de mosía
Tiér'a cea dorita,
Care-i juruita
Lui Iacobu iubitululu,
Ce-i tiene cuventulu;
Mil'a se-si arete
Cea de bunatate
Spre noi ticalosii,
Precumu ne spunu mosii.
Pre verfuri de munte
S'audu glasuri multe

De bucline mare
Cu inalta cantare:
Cá s'a suitu Domnulu,
Se-lu vedía totu omulu.
Cantati in laúte
In dicaturi multe.
Cantati pre imperatulu,
Ca nu-i cá dinsu altulu;
Se domnésca 'n lume
Cu santulu seu nume.
Cantati se intieléga
Preste lumea larga,
Dá Ddiéu póte
Pre limbi preste tóte,
De le imblandiesce
Si le imperatiesce:
Scaunulu de radie,
Unde va se siédia
Domnulu, din dirépta
Se impartiesca plata,
Pre boeri, pre glóte,
Pre limbele tóte;
Si cine se inaltia
Din fire semétia
Va vedé totu omulu
Cumú i-'a certá Domnulu.

Asemenea se citescu in acésta Psaltire cuventele columi (porumbi) investare (imbracare), sierbu (robu). santu, sante (nu sfantu, sfinte), matrice (nu sgau), și alte cuvente alese. La calcâilulu acestei Psaltiri se afla și unu versu lungu despre origiunea și trecutul Romaniloru, care se incepe in modulu urmatoriu:

Neamulu tierei Moldovei de unde deradia?
Din tiér'a Italiei, totu omulu se crédia.
Flachu antâiu, apoi Traianu au adusu pe aice
Pre stramosii astoru tieri de neamu cu ferice-
Resedit'au tieriloru otarele tóte:
Pre semne, ce stau in veci, a se vedé póte.
Elu cu viti'a cestui neamu tiér'a Romanésca
Umplutáu Ardealulu totu și Moldovenesc'a scl.

n'a moritu ci dórme!" o-a scolaru spre o nóua via-
tia?**) Dara Cichindealu, pre care junele scrietoriu
rom. I. Popfiu lu-numesce „apostolu inflacaru alu
romanismului renascundu sí alu infratirei toturoru Ro-
maniloru“, Cichindealu, care cu atáta taría a combatutu
vitiulu sí a recomandatu vertutea in renumitele sale
fabule, prin cari, dupa cumu díce eruditulu barbatu
alu Romaniei libere sí copiosulu scrietoriu Eliade, „in-
teritandu fanaticismulu serbescu, scolà asupr'a sa cea
mai neomenósa persecare, care i sí causà omórte pre-
matorata séu mai inainte de tempu, ce-lu smulse din

**) De la acesu meteoru splendidu alu romanismului nu
avemu decátu o singura cuventare, care o compuse diusu lu sí o
rosti economulu metropoliei, parintele Davidu, cu ocaziunea in-
stalarei metropolitulu Romaniei Dionisiu. Lasámu se urmeze
aici acea cuventare in tóta intregitatea sa, spre documentarea
ingeniositáti sí fecunditáti, natiunalismului sí patriotismului ma-
relui apostolu alu romanismului.

„Pré santíte Stapané! Pré bine este lunei cunoscuta slav'a
sí marirea Romaniloru, strabuniloru nostri; apoi încátu este pen-
tru stralucirea scientieloru sí a maiestrielorú in tempulu acelor'a,
lasu istoriele, dar' marturisésca marturia invederata insi-si stelpii
marelui Traianu din alvi'a dunarei, precumu sí temeliele Turnu-
lui Severinului, cari pana in díu'a de asta-di se afla in fapta, sí
cari, in chipu de crisóve nemintiuóse ne marturisescu dreptulu,
ce avemu in stapanirea pamentulu strabunu. desceptandu-ne a
urmá sí noi strabuniloru nostri, cá ne precurmatu se se pre ma-
sésca sementi'a in vécuri, sí preainaltulu sceptru imperatescu
neincetatu se-i arda foculu pre jefelnicu, prefacundu-se slav'a in
marire, er' nu in perire sí stingere“.

„Dara óre candu s'ar' redicá duchulu din tierin'a acelor'a
sí ar' privi preste nepotii marelui Cesaru, maritulu Aureliu sí
inaltulu Traianu, óre in díu'a de asta-di mai cunósce-i-ar' ? Ne-
gresitu i-ar' cautá in palaturile cele mari imperatesci, sí i-ar'
aflá in vidiuniéle sí bordeiele cele próste sí intunecate; i-ar' cautá
in scaunulu stapanirei, sí i-ar' aflá amaritu sub jugulu robiei;
i-ar' cautá mariti sí luminati, sí cumu i-ar' aflá? rupti, goli,
amariti sí asemenati dobitóceloru, caduti de totu in prepasti'a
orbirei, binegatiti spre slujb'a dusimanulu omenirei, rapitoriulu
casei parintiesci!“

„Ajungu lacriméle patriei, ajunge jugulu robiei, tempulu
este de candu cu oftare ascépta caderea sementiei cuvientiósa
mantuire; tierin'a strabunésca cu cuventu pretinde acumu scapare
cadiutiloru sei stranepoti, inaltiandu-i braçulu Pré santiei Tale
insusi din sinu parintiescu, midiulocitoriu acelor'a spre mangaiare.
Acést'a nu e alt'u, decátu o pronia Ddieésca, carea facundu-i-se
mai pre urma mila sí de acestu neamu caditu, a ruptu anii bla-
stemulu sí prin redicarea dreptei Présantiei tale va se puna
acumu stavila viscoleloru intunereculu.“

„Drept' acea obscea cu multiamire glasuesce: Binecuventata
se-ti fia redicarea in scaunu, cá sí urmasiloru spre pilda in vé-
curi nesfersite binecuventata se-ti fia carmuirea; sí pastorésca
cârja a Santiei Tale se inverdiésca cá toiagulu lu Aronu, cá se
fia oglinda de intieleptiune pastorésca nepotiloru sí stranepotiloru
omenirei, cá dupa sute sí mii de ani se-ti innoésca jefelniculu
cu cuventu falindu-se sí cu povestirea istoriei strabuniloru din
vécurile de inainte. precumu sí noi insi-ne cu caldura ne aducemu
aminte de bunii sí strabunii nostri, cari au facutu candvá bine
neamulu omenescu.“

„Éca dar' sí noi, stranepotii lui Romulu sí umilitii fii su-
fletesci ai Présantiei Tale, ti-binecuventámu scaunulu, pre care
te-a inaltiatu Provedinti'a celui Préinaltu, cá se ne fii parinte sí
povatiuitoriu induratu; ti-binecuventámu toiagulu pastoriei, nóue
spre intarire sí sporiu, éra Présantiei Tale spre vecinica lauda
sí mangaiare: cá nu-ti voru fi cu noi ostenélele insedaru, pentru
cá scientiele nóstre sub carmuirea Présantiei Tale voru dá pri-
cina de ajunsu sí pana in zidurile sí córnelé plugului, dupa mai
multe sute sí mii de ani voru marturisi intielépt'a pastorintia a
Présantiei Tale.“

„Calca, Pré Santíte, pre cararea, care cu braçu voinicescu
sí cu duchu romanescu spre mai mare mirare a neamuriloru o
ai desfundatu, fóra sfiéla intinde-ti pasulu spre descoperirea bras-
dei strabunesci! Aici fric'a n'are locu, sfiél'a jace mórta, calcata
la pamentu! Provedinti'a lucréza, sí noi toti cu bucuría ti-urmámu.

sinulu familiei sale dimpreuna cu unulu-nascutu alu
seu fiu, ce dá cele mai mari fagaduintie natiunei!“

Sí in tempulu mai nou unu Siulutiu, pre atátu na-
tionalistu sí parinte alu poporulu, precátu archipastoriu
adeveratu, in momentul din urma alu viatiei sale inca
nu si-a uitatu de oficiulu seu sublimu. „Dómne, díse,
títe ti-recomendu baseric'a, patri'a sí natiunea mea; tu
nu ai parasitu niciodata pre poporulu romanu, ajuta-i
sí acumu, càci are multi inimici!“ sí cu acestesufletulu
nobilu i sborà la ceriuri. Ni-su vii inca in memoria
parintele poporulu sí alu tenerimei scolarie episcopulu
Ioane Alexi, dr. Bobu, care lasà dupa sene dreptulu
baser. gr. e. inca neimprimatu, sí Iosifu Tarti'a, care
lasà totu in manusriptu o dogmatica scrisa cu mare
eruditiune, s. a. m. m.

Éca. Str. A., totu atátibarbatu ilustru, cari au lucratu
cu una neobosintia esemplara in vini'a marétia a Dom-
nulu sí in gradin'a pompósa a natiunei; totu atáti bar-
bati ai fapteloru, cari au aretatu, ce insémna a fi Ro-
manu sí preotu, cari au aretatu, ce póte Romanulu,
déca voiesce, sí ce se poftesce de la unu atare indi-
vidu, care are onórea a se numi parintele poporulu
romanu. Éca totu atáti barbati, cari in midiuloculu
uraganulu nemicitoriu au aretatu poterea de viatia,
taría sí perseveranti'a romana; totu atáti genii nemori-
tori ai poporulu rom.; totu atáte suflete nobili, cari
au sboratu in ceriuri spre a-si luá recompens'a fapte-
loru maretie, ce au indeplinitu.

Romanulu trecundu prelanga mormentele, ce dau
repausu la atáte osemente obosite de incordárele facul-
tátiloru spirituali sí intelectuali, nu se póte oprí se nu
verse o lacrima de reverintia sí recunoscintia càtra
aceste suflete nobili sí se nu invóce geniulu loru ne-
moritoriu, cá se intarésca pre sucesorii loru intru acea
credintia, vertute sí taría de caractru, cari o-au avutu
dinsii, luptandu-se cu una perseverantia esemplara pen-
tru viati'a sí marirea basericeii crestine sí a natiunei
romane. Eterna fia memori'a vóstra, suflete nobili!
Spiritele vóstre veghieze totdeun'a asupr'a nóstra, genii
fericiti sí glorificati!

N. F. N e g r u t i u, teol. ghierl.

(finea va urmá.)

Amvonulu.

**In baserica se cade se ne infagisiámu
cu reverintia sí iubire.**

(finea.)

Dara se nu mergemu asiá departe, pentru a ne afli esem-
plu, ci se privimu numai la stramosii nostri din Ardélu. Ro-
manii fure lipsiti prin cercustári vitrege de tóte drepturile, pana
chiaru sí de libertatea personala, ajungundu la sórtea trista de
sclavi; numai de un'a nu fú in stare a-i despoiá nici una
potere pamentésca, sí acést'a un'a a fostu iubirea de baserica sí
religiune. Iubirea de baserica atátu de adunci radecine aveá in
anim'a stramosiloru nostri, încátu numai cu insa-si anim'a se
poteá estirpá. Acést'a amóre, cu bucuría vediu, cá este plan-
tata sí in animele vóstre, I. A.; càci numai de aici se póte es-
plicá zelulu vostru fierbinte, cu care nu crutiáratu nici bani nici
ostenéla spre a redicá lui Ddieu acést'a baserica frumósa sí ma-
rétia. Nici nu tienu drep t'acea de lipsa, a ve rogá inca odata,

că în sant'a baserica se fiti totdeun'a cu reverintia, va-se-dîca se stati totdeun'a cu fric'a lui Ddieu, cu cuvientia crestinésca și pietate angerésca, căci baseric'a nu este altu ceva, decâtu cas'a lui Ddieu, și Ddieu porurea a pretinsu și pretinde, că locuinti'a lui se se onoreze decâtu moritori. Nici acea nu o tienu de lipsa, că se ve mai indemnă spre iubire față cu sant'a baserica, fiindu acolo de față mnelusielulu lui Ddieu, celu ce redica pe-catele lumei, Domnulu nostru I. Christosu, isvorulu iubirei și alu îndurărilor, carele întru atâta a iubitu genulu umanu, încâtu si-a versatu sangele pentru rescumpararea lui. Nu tienu ast'a de lipsa, căci acésta iubire o vedu stralucindu că una svava radia de sóre din animele vóstre: ci ve provocu întru memori'a san-tei dîle de asta-dî, se veniti împreuna se înaltiamu o rogatiune fierbinte și purcediatória din iubire la tronulu divinulu pentru ilu-stritatea sa parintele nostru episcopu, santitoriulu basericei aceste i-a, dicundu:

Dómne Isuse Christose Domnedieulu nostru, carele ai promisu, că vei fi totdeun'a în baseric'a ta cea santa și vei ascultá pre cei ce se voru rogá cu credintia și pietate în loculu acést'a, audi-ne și pre noi pecatosii, și daruesce dîle îndelun-gate, linisците și fericí pré buunulu nostru archipastoriulu și parinte sufletescu, carele a grabitu cu anim'a iubitória a-ti santi fie ha-seric'a acésta pompósa. Indura-te, Dómne, și i-dá potere, impre-una cu la tóta preotímea subordinata, că asiá se-si póta guberná oile sale, încâtu nici un'a din ele se nu piéra, ci tóte se ajunga dimpreuna cu noi în patri'a cerésca, la tronulu teu divinulu, spre a te laudá pre tine în eternu. Aminu.

Ghierl'a, în Aprile 1872.

Vasiliu Criste, teol. de a. III.

Folósele mari, rezultatórie din înaltia-rea lui Isusu la ceriu.

(predica pre serbatórea înaltiarei Domnului.)

„Că folosu este vóne, că se me duc eu; că de nu me voi duce eu; Mangaiatoriulu nu va veni la voi.“ Ioan. 16, 8.

Salvatoriulu genului omenescu, Isusu Christosu, din inbirea cea nefinita, ce o aveá cătra neamulu omenescu, după plinirea temporiloru s'a scoboritu din ceriu s'a intrupatu, și în forma ve-diuta a anblatu între noi, că se ne faca cunoscuta voi'a Parinte-lui cerescu; a patimítu, a suferitu dorerós'a mórte pentru peca-tulu lui Adamu, și, precumu mai înainte a dîsu, a trei-a dî a inviatu din morti. De la invierea lui cea santa și stralucita nu indata, ci numai după plinirea aloru 40 de dîle s'a înaltiatu la ceriu, precumu marturisesce s. Scriptura. Asiá în Faptele Apo-stoliloru 1, 3 se citește: „Caror'a s'a și pusu înainte pre sene-viu după patim'a sa în multe semne, prin patrudecí de dîle are-tandu-se loru și vorbindu cele psntu imperatí'a lui Domne dieu.“

Adi se plinescu, J. C., 40 de dîle de la invierea Mantui-toriului. I. Christosu; pana adi crestini cu. Bucuriá se saluta între sene, dicundu: „Christosu a inviatu“; pana asta-dî erá între noi Rescumparatoriulu nostru. Éra adi a esítu din Ierusa-limu cu ss. Apostoli pre muntele oliviloru; aici după ce a de-mandatu Apostoliloru, că se anuncie evangeli'a în tóta lumea, după ce i-a mangaiatu cu promisiunea Parintelui, și după ce ce-a demandatu, se siédia în Ierusalimu, pana candu se voru imbracá cu potere de susu, dandu-le binecuvéntare cásí o inta-rire a promisiuniloru sale, s'a înaltiatu cu trupulu la ceriu și „siede dea drépt'a Tata-lui.“

Asiá-e, o dulce Isuse alu nostru! Te duci de la noi, ne lasi pre noi în valea acést'a a plangerei; te duci de la noi, căci tu, Dómne, ai dîsu: „Eu mergu la Tata-lu mîeu, de unde am venítu;“ tu mergi în ceriu, că se-ti cuprindi tronulu celu ce-rescu alu marirei tale; și oh cátu de trista ar' fi anim'a nóstra, de nu ne-ai mangaiá cu aceste cuvente rostite cătra ss. Apo-stoli: „Că folosu este vóne, că se me duc eu scl.“

I. Cr.! S. maica baserica serbéza asta-di o serbatóre de mare bucuriá, înaltierea Mantuitorului nostru la ceriu: o bu-curiá adunca are sufletulu nostru adi, o bucuriá nespusa are ge-nulu- omenescu adi, și nu fóra temeiu, căci mari folóse avemu noi din înaltierea Mantuitorului, cari voi a vi-le aretá în cuven-tarea mea de adi.

1. Spre folosulu genului omenescu sierbesce înaltierea Man-tuitorului n. I. Christosu mai antáiu de tóte pentru acea, căci calcarea preceptului ddiescu, neascultarea și peccatulu lui Adamu a fostu închisu usí'a raiului, și s'a pusu paditori, că nimene se nu póta intrá în imperatí'a Tata-lui; insa asta-di înaltian-du-se I. Christosu la ceriu, a clatitu paditorii și ne-a deschisu portile remnului cerescu; paua adi n'a avutu nimene dreptu de intrare și posesiune în imperatí'a ceriului, pentru acea a dîsu I. Chri-stosu: „Voiu se mergu se ve gatescu vóne locu,“ Ioan. 14, 2; éra mai incolo totu Isusu dice: „Si eu ve asiediu vóne impe-ratí'a, cumu mi-a asiediatu mic Tata-lu mîeu.“ O ce bucuriá nefinita, o ce mangaiare nespusa insuffa în animele nóstre cu-ventecele aceste, prin cari ne asecuréza dulcele nostru Salvatoriu, că vomu fi mosceni imperatíei ceriului; ma avemu sperare de a intrá în imperatí'a Tata-lui, căci totu Mantuitorulu nostru I. Christosu dice: „Unde voi fi eu, acolo va fi și ser-vulu mîeu.“

Bucurá-ve dara și órași dîcu bucurati-ve, pentru că de adi înainte înaintea crestiniloru celoru blandi și umiliti portile Edenului mai multu nu se voru închide, căci pentru acea a mersu Isusu înainte, precumu dice Isai'a, „că se infranga por-tile cele de arama“, că se-si impartiésca imperatí'a sa cu noi. Cu totu dreptulu potemu dice drept'acea cu s. Paulu: „și împreuna cu dînsulu ne-a pusu a siédé în cele ceresci“, că sosindu și noi o dinióra în patri'a cea santa a egalitátiei, se potemu fi și noi partasi fericitátiei eterne. Oh iubire nemarginita, potemu eschi-amá cu regele Davidu, „ce este omulu, că-lu amintesci? !“ ps. 8.

2. Mare fotosu avemu noi, I. Cr. mai incolo din înaltierea lui Isusu la ceriu, căci ne este nóue mediulocitoriu în ceriu in-aintea Parintelui cerescu; pentru că Isusu, precumu dice s. Paulu, de acea s'a înaltiatu, „că se se aréte fațăi lui Ddieu“, adeca că nu numai cu cuventulu ajutorindu-ne pre noi, ci are-tandu-si chiaru și loculu cuielor și raneloru. Aici cauta se me oprescu puçintelu și se întrebă cu profetulu Zacharia 13, 6: „Ce rane-su aceste pre man'a ta“, cariti stralucescu pre corpulu teu cásí dîamantulu? O- acumu precepu: ranele iubirei suntu aceste, căci din amóre te-ai în trupatu, că se te poti raní pentru pe-catele nóstre; éra asta-di te areti fațăi lui Ddieu, ti-areti tru-pulu teu celu ranitu, că se-lu imblandiesci pentru peccatele nóstre!

Istori'a lumei ne naréza mai multe întemplári, din cele multe amintimu aici numai un'a despre Marcelu Marcu, pre ca-rele senatululu romanu l'a fostu judecatu la mórte; ce a facutu atunci judecatulu? a începutu a-si spintecá vestmentele și a-si aretá ranele și loviturele, cari le-a suferitu de la inimicii Romei, si éta că aretarea raneloru întru atátu a imblanditu pe judeca-tori, încâtu l'a dispensatu de la judecat'a de mórte. Cu multu mai dureróse insa au fostu, I. Cr., ranele și loviturele, cari le-a suferitu Mantuitorulu I. Christosu, de acea și cu multu mai mare influentia va avé aretarea acelor'a înainte Parintelui ce-rescu; pentru că vedindu Tata-lu celu cerescu ranele, cu cari s'a ranitu unulu nascutu Fiiulu seu pentru peccatele nóstre, se va îndurá spre noi și ne-va concede, că si noi se potemu cu-prinde locu în imperatí'a fericita, carea ni-s'a castigatu prin ver-sarea scumpu sangelui Fiiului seu. Éra Mediulocitorulu nostru inca ne-va întinde mana de ajutoriu, că se-ne traga și pre noi la sene, precumu ne-a și promis, dicundu: „Eu de me voi înaltia depre pamentu, pre toti voi trage la mine“, Ioan. 12, 32.

Ce te temi dara, o omule, ce te temi, candu celu ce se sue preste ceriu e ajutorulu teu? Elu a sboratu înainte, că se

te invetie sboratulu spre cele ceresci; precumu vulturulu vrendu se arete puiloru sei celoru mici și neinvetiati cumu se sbóre, pre calea cea necunoscuta a înáltmei merge înainte s'-i conduce: asemenea și la cea necunoscuta și neamblata cale a ceriului, pre care inca nu s'a aretatu urma omenésca, pentru acea a procesu înainte Isusu celuce s'a inaltiatu, cá se conduca cá vulturulu pre pui sufletele dreptiloru, precumu a vediutu mai înainte Moise, dicundu: „*Cá unu vulturulu, conducundu intru sborare pre puii lui, i-a inaltiatu.*“ Elu ne poftesce, cá se sborámu dupa elu, si totodata ne și ajuta in sboratu. O sufletu fericitu, care de la tine, Isuse, are ajutoriu; pentru cá, precumu dice profetulu Davidu: „*Fericitu e barbatulu, carui-a este ajutoriulu lui de la tine; suisiuri in anim'a sa a pusu; merge-voru din putere in putere, din virtute in virtute, pana voru vedé pre Ddieulu ddieiloru in Sionu*“, unde voru poté cantá cu profetulu: „*Tienatu-m'ai de man'a dreptei mele, si in svatulu teu mai condusu, si cu marire m'ai primitu, Ddieulu animei mele, si partea mea e Ddieu in seclu*“, ps. 83, 6 și 72, 23—25.

3. Multu ne-a folositu Isusu cu stralucita și pompósa inaltierea sa la ceriu, cáci ne-va tramite nóue Spiritulu s., care va aprinde faci'a iubirei in anemele nóstre, va intari nepotinti'a omenésca, va stricá reutatea neicredintiei nóstre. Cumu cá cátu de mare lipsa avemu noi de Spiritulu s.; insusi Mantuitoriulu ne aréta, dicundu: „*De folosu lucru este se me ducu eu, cá voiu tramite vóue Spiritulu s., carele scoborindu-se din ceriu ve va intari in voi'a lui Ddieu cea buna și placuta*“, Rom. 12, 2.

Din cele pana acumu dise apriatu se vede, cumu cá numai pentru binele și folosulu nostru s'a inaltiatu Isusu Christosu la ceriu. O Isuse alu nostru pré dulce! cáta iubire areti adi cátra genulu omenescu; o cáta fericire, cáta bucuría a custigatu dinsu cu inaltiareata la ceriu, cáta bucuría ai casiunatu in ceriu Parintelui eternu, angeriloru și capeteniiloru. O de v'asi poté deschide ceriulu, I. Cr., cá se vedeti, cumu se grabescu ce-tele angeriloru saltande intru intempinarea lui Isusu Christosu, viersuindu cu psalmistulu: „*Redica-ti boeri portile vóstre si ve redica-ti portile cele eterne, cá vine imperatulu marirei*!“ Și o ce onóre lu-ascépta; cáci sosindu in ceriu, precumu dice s. Paulu, „*la pusu Tata-lu se siéda dea drépt'a sa intru cele ceresci, mai pre susu decâtu tóte cape-teniele și potestátile, poterea și domni'a, și peste totu numele, ce se numesce nu numai in seclulu acest'a, ci și in celu viitoriu, și tóte le-a supusu sub peti-órele lui, și pre elu l'a datu capu basericei mai pre susu de tóte.*“ Acésta demnitate o marturisimu și noi, candu dícemu in simbolulu credintiei: „*s'a suitu la ceriuri, și siéde dea drépt'a Tata-lui.*“ Cuventele aceste apriatu dovedescu glori'a și laud'a cea mai mare a lui I. Christosu; pentru cá pre celu ce voimu a-lu onorá, totudeun'a lu-asiédiamu dea drépt'a precumu a facutu și regele Salomonu cu maica sa, asiediandu-o dea drépt'a sa in scaunulu regescu.

Dara oricátu m'asi nesuí a ve descrie glori'a laud'a și onórea de adi a Mantuitoriului n. I., totusi nu a-si aflá cuvente, cu cari se me potú esprimá, in asiá mare gloria și onóre s'a primitu adi dreptulu Fiú și moscénu alu Tata-lui cerescu. Și elu eternu in acésta onóre și gloria a ceriului va fi, și acolo voiesce și pre noi se ne traga, cáci elu a dísu: „*Eu de me voiu inaltia depre pamentu, pre toti voiu trage la mine.*“ Dara cumu va fi acést'a? candu noi nu viatinimu dupa esemplu ddieescului nostru Rescumparatoriu, nu scimu și nu ne nesuimu a-ne face asemenea lui prin curati'a animei și santítatea viatiei; candu noi suntemu nesce nemernici, plini de fóra-delegi, și neincetatu retacimu și suntemu cufundati in abisulu pecatelor, pentru cá favorisámu poftelor trupesce; candu superbi'a, egoismulu, invidi'a, ur'a, necurati'a nu ne lasa se plinimu mandatele sublime și salutarie ale santei baserice; candu ne place totu a pecatú, bemu pecatele, precum dice s. Scriptura, cásí ap'a, golimu pana in fundu cup'a desmierdáriloru lumesci; candu anim'a nóstra e invertosiatá in reutáti, și oricátu ne chiama cuventulu lui Ddieu

de la perirea eterna, nu ne mai potemu lapedá de pasiunile cele urite?!

I. Cr.! Noi credintiosii, cari amu juratu sub standartulu Mantuitoriului n. I. Christosu și portámu onorabilulu nume de crestinu, tare credemu și suntemu convinsi, cumucá Mantuitoriulu nostru adi s'a inaltiatu la ceriu, și s'a inaltiatu, precumu ati audítu, pentru binele și folosulu nostru. Insa bine sene însemnámu, cá noi numai asiá vomu poté trage folosu din inaltierea lui Isusu Christosu, déca ne vomu silí din tóte poterile a deveni pre dice merge totu mai asemeni lui; éra acést'a va fi asiá, déca ne vomu curati anemele de trufia, déca vomu plecá capetele nóstre cele esaltate și infumurate, cáci Domnedieu celoru superbi le stá incontra, éra celoru umiliti le dá daru. Se incepemu dara intórcere'a nóstra cátra Ddieu cu virtutea ce sublima, cu umilinti'a; se stárpimu din anim'a nóstra invidi'a, mani'a, trufi'a, necurati'a, poft'a de resbunare și alte pecate, cu cari vetemámu pre Ddieu. Pana nu ne vomu desbracá de tóte aceste, nu ne vomu poté inaltia impreuna cu Isusu la ceriu; pana ce anim'a nóstra va sierbí idoliloru lumesci, și pana ce vomu iubi lumea și cele din lume, pana atunci nu suntemu demni se ne inaltiamu la ceriu. Se se aprinda dara in anim'a nóstra unu doru atátu de mare dupa imperati'a ceriului, incátu neincetatu se oftámu cu s. Paulu: „*Dorescu se moriu, numai impreuna cu tine se potú fi, Isuse!*“

In urma veniti se ne mai suimu inca odata pre muntele Eleonului și se vedemu cu spiritulu, cumu se inaltia Mantuitoriulu n. I. Christosu la ceriu. O cátu de stralucita și pompósa e inaltierea ta, Isuse! In mare frumsetia te-ai imbracatu, „*celu se te-ai imbracatu cu lumin'a cá cu unu vestmentu*“, ps. 103, 2. Cumu stralu-cescu vestmentele lui de nenumeratele virtuti, și candu sosesc in ceriu angerii se spaimenta dicundu: „*Cine este acest'a, carele a venitu din Edómu*“(Isaiu 63, 1), „*și pentru ce-su vestmentele lui rosie?*“ Acest'a este imperatulu ceriului și alu pamentului.

I. Cr. angerii s'au uimitu și infricosiatu, vediendu pre I. Christosu intran-du in ceriu in asiá mare frumsétia și gloria. Ore noi nu ne vomu infricosiá de vederea lui, candu va veni se ne judece? Se ne aducemu aminte de rigórea judecátii ddieesci și eternitatea pedepselor iadului, se ne aducemu aminte de cuventele angerului rostite asta-di cátra apostoli, cari cautáu cátra ceriu dupa Isusu: „*Barbati Gabileani, ce stati cautandu spre ceriu? acestu Isusu, care s'a inaltiatu de la voi la ceriu, asiá va veni, precumu l'a-ti vediutu pre elu mergundu la ceriu*“, Fapt. ap. 1, 11. Asiá, o Isuse, tu érasí vei veni; dara atunci nu ne vei fi mai multu mediolocitoriu, ci judecatoriu, atunci ne vei judecá, dandu-ne fiescecaru dupa mesura faptelor sale bune se guste fericirea eterna. Noi tare dorimu, dulce Isuse, se potemu fi partasi bucurieloru celoru ceresci, tare voimu, și pentru acea te și rogámu, cá prin charulu teu se ne tragi anemele nóstre la tine; fá se ne fia urita lumea și placerile ei, cá se ajungemu a viatiuí eternu cu tine Isuse. in glori'a ceriului, in patri'a cea santa, in locasiurile celoru fericiti, unde nu este intristare, nici lacrimi, ci numai bucuría, desfatare, placere și gustarea neturburata a fericirei eterne și necuprinse! — Aminu.

Joane Calinu, capel. in Turtiu.

Literatura.

Istor'a critica a Romaniloru, de B. P. Hasdeu, Bucuresc 1872. — Fasc. I. in 8-vu mare pag. 96, pre papiru elegantu, pretiulu impreuna cu post'a 6 l. séu fr., tractéza; despre intinderea Munteniei pana la gurele Dunarei; Luptele între Moldaviani și Munteni pentru Chili'a; epoc'a anec sarei Fagarasiului cátra Munteni'a; Muntenii sub numele de Bulgari in unele funtane magiare; unde se afla ducatul Almasianu? epoc'a anec sarei Almasiului cátra Munteni'a; ce insemnéza „nova plantatio“ in actulu lui Vladislavu Basarabu din 1372? Vechiele posiesiuni

muntene langa Sabiu și Hatiegu; urmele unei mape italiene a Munteniei pre la a. 1350; de ce Munteni'a se numesce Tier'a-romanésca? originea cuventului „vlachu“; de unde vine și de candu datéza Ungro-vlachi'a? esplicarea pasagiului din Cinnamu, relativu la cucerirea Fagarasiului decâtra Munteni; vechimea numelui Tier'a-muntenésca; numele magiaru alu Munteniei „Havasalföld“; numele polonu alu Munteniei „Vlachi'a-mare“; numele Munteniei „Basarabi'a“: Basarabianii dintr'o cronica polóna din 1259; legatur'a intre Basarabi'a de la Oltu și Basarabi'a de la Prutu; cine a fostu Vladu, voivodulu Basarabiei din 1306? Cine a fostu banulu Barbu Basarabu? confusiunea intre cuventulu Basarabu și numele Serbiei; originea muntenésca a vechiei dinastíe princiarie din Moldov'a; doi domni Iug'a. — Voru mai esí inea trei asemeni fascióre, totu la patru lune câte un'a, cari la-olalta voru formá Istori'a teritoriale a Tieriei rom. pana la a. 1400: dupa acest'a voru urmá, asfiderea in fasc., Ist. etnografica a Tieriei rom., Ist. domniloru, Ist. boieriloru, Ist. militare, Ist. religiósá, Ist. juridica, Ist. economica, Ist. literaria și artistica. Apoi dupa acelasi planu voru urmá Romani'a transcarpatina, Romani'a transdanubiana și Moldov'a. — Opu grandíosu va fi acest'a și insemnatate și folosu pentru romanime, la care tóta suflarea romana i poftesce eruditulu auctoriu sucesulu celu mai stralucitu.

Economia pentru scólele poporali, de Teod. Rosiu, invetiatoriu la scóla principale gr. c. romana din Lapusiulu-ung., Ghierl'a 1870; pr. 35 cr. v. a.

Beletristicu: Bonstantinu Brancovénu, drama istor. orig. in 4 acte, de Antoniu Roques; 1 vol. in 8-vu, pr. 1 l. 50 b. *O preambulare pe munti*, séu lumea reale și lumea ideale, poesie de C. D. Aricescu; 1 vol. in 8-vu pr. 1 l.

Procedur'a cârtiloru funduare, de Greg. Tamasiu-Miculescu, a esítu de sub tipariu; pr. și cele-alalte conditiuni vedile in „Sion. r.“ n-rulu 1.

Die Volksschule in ihren Beziehungen zur Familie, Kirche und Staat. Von Dr. Johannes Zwerger, Fürsterzbischof von Seckau. Wien, Gran und Pest 1871. Carl Sartori, pag. 368 pretiulu 24 de gr. in argiutu. Opu presinte tractéza in trei capete intrebatuinea momentósá care e pre tapetu la tóte popórele. Nu e sínguru polemia, ci e unu opu, in care se nesuiesce auctoriulu a aretá ca invetiamentulu și crescerea trebuie se mérga totu paralelu; aretá midilócele, prin cari se assecuréza esistinti'a scóleloru confesionali și numai in urma si-redica vocea spre apararea caracteriului confesionalu alu scóleloru poporali. Opu demnu de recomendatu mai alesu pentru preoti și invetiatori cari au de a face cu poporulu și a caroru datoriutia santa e apararea scóleloru confesionali.

Bilder aus dem altrömischen Leben. Von H. W. Stoll, Professor an dem Gymnasium zu Weillburg. Leipzig. Teubner 1871, 8-vu pag. VIII și 600 pretiulu 1 taleru și 21 de gr. in argintu. Renumele, ce sí-l'a casitigatu Stoll pre terenulu clasicitatii ambeloru popóra din vechime, credemu a fi indestulitoriu pentru a-i recomandá și opulu de față.

Anthologia Graeca Carminum Christianorum adornaverunt W. Christ et M. Paranicas. Lipsiae. B. G. Teubner 1871. pagine CXLIV și 268, 8-vu pretiulu 3 taleri și 10 gr. — Candu tragemu atentiunea lectoriloru asupra opului presinte nu putemu a nu face amintire de motorulu care i-a misicatu pre autori la scrierea acestui opu fórte demnu de tóta laud'a și de o latire câtu de mare. In fórte multe locuri putemu cetí: „At graeci adeo adhuc neglecti iacebant, ut neque commoda criticisque fundamentis innixa editio suppeteret neque de metricis rhythmicisque legibus, quibus versus eorum adstricti essent, certius quidquam constaret.“ Acestu prejudetiu e delaturatu cutotulu prin acestu opu scrisu cu o diligintia rara și care póte se fie de unu folosu fórte mare tuturora, celoru ce se ocupa cu liturgic'a besericei nóstre.

Protocolulu.

Sinodulu Vicariale a Rodnei tienutu in 22. Aprile 1872 in opidulu Naseudu sub presidiulu d. Vicariu foraneu Gregoriu Moisilu, referitoriu la sinodulu provincialu convocatu de Escelenti'a S'a Metropolitulu Alb'a Iuliei Dr. Ioane Vance'a pe 5 Maiu a. c. la Blasiu

Presenti

M. Onoratuulu d. Protopopu Simeonu Tanco parocu in Sanguorgiu, M. O. d. protopopu on Clementu Lupsiulu parocu in Rocn'a, Sebastianu Cosbucu parocu in Hordou, Leonu Verticu par in Macodu, Ioanu Sangiordianu par. in Rebr'a, Stefanu Popu par. in Rebrisor'a, Gregoriu Muresianu par. in Feldru, Ioane Catone par. in Salv'a Petru Verticu par. in Sagr'a, Stefanu Sioimusianu par. in Sientiu, Marinu Popu preotu diecesanu și profesorulu gimnasiale, Ioanu Ciorceriu preotu diecesanu și profesorulu supl. gimnasiale, Ioane Lazaru cooperatoriulu in Naseudu, Dr. Ioane Lazaru directorulu gimnasiale, Ioanu Marcianu teologu absol și profesorulu gimnasiale supl., Nicolau Popu preotu diec. și profesorulu supl. gimn.

D. presedinte deschide siedinti'a prin o vorbire amesurata aretandu scopulu conchiamarei acestei siedinti, care erá se se tiená a 3^a di de pasci, inse fiendu convocatu pe 22 comitetulu distr. pol. in care se affá 18 preoti membrii au volitu a se folosi de ast'a ocasiune și a tiené sinodu cá preotii se nu fia siliti a veni mai de multe ori, și fiendu și densulu inviatu la acelu sinodu a doritu a audí și parerile fratiloru preoti tractuali și dorintiele, ce le aru avé, pentru-cá densulu a primitu scirea despre tienerea acestui sinodu cu multa bucuria, nu pentru ace'a cá și densulu e onoratu a fi chiamatu. ci pentru cá se implenésca un'a dorintia vechia generale a tuturoru Romaniloru gr. cat. preoti și seculari și considera acestu sinodu cá unu inceputu de ~~semne bune pentru venitori'a organizare a afaceriloru nóstre basericesci și scolare.~~

Dupa care d. preotu Ioane Catone fiendu numitu de notariu ad hoc. se incepe pertractarea sinodale:

1.

D. presedinte propune a se suscerne o adresa de multiumita Escelentiei D. Metropolitulu, pontruca a benevolitu a convocá sinodulu provintiale.

Sinodulu primesce propunerea presedintelui unanime cu mare bucuria.

2.

D. presedinte face cunoscutu, cá in sperantia cumcá sinodulu se va invói la o atare adresa cá se nu fia d. preoti impededati mai lungu tempu oricu ducerea afaceriloru religióse ce stau inainte in septamin'a cea mare și si a economiei a lasatu, a se pregatí unu proiectu de adresa, și róga pe d. Dr. Ioane Lazaru alu cetí.

D. Dr. Ioane Lazaru citește proiectulu de adresa și se primesce decatra sinodu cu multiumita, dechiarandu-lu de a-lu seu.

3.

Presidiulu amintesce cá pentru dreptulu de alegere a Eppului diecesanu a Gherlei s'a facutu mai de multe ori pasi la Maie statca Sa și In. Regimu chiaru mai pe urma in 24. Noembre 1870 din consistoriulu plenariu diecesanu, inse pana in diu'a de astadi nu a urmatu nece o resolutiune prea inalta și ar' fi de parere cá se se sustérna un'a representatiune la simodu provinciale, cá se se intrepuna la In. Regimn pentru concederea alegerei eppului nostru. Asemenea propune și pentru convocarea unui congressu-básericu su se faca pasi la sinodulu provintiale.

Sinodulu primesce unanimu aceast'a propunere cá se se faca amintit'a representatiune, adaogundu de cumva s'a pregatitu vre unu proiectu de representatiune, l'aru audí bucurosu.

4.

Presidiulu spune cá totu deinmotivele susu aduse, s'a pregatitu unu conceptu, care se affa pre méssa; și care cetiaduse se primesce cu unele modificari.

5.

Dupa ace'a provóca pre dd preoti de fația cá déca au sí dansii de adusu ceva înainte, se aduca, dupa care D. Dr. Ioane Lazaru propune: a) se se róge sinodulu provinciale spre a face in tempulu corespondiatoriu pasii respectivi la s. scaunu apostolicu pentru infientiarea unui patriarchatu pentru baseric'a romana gr. catol. din orientulu Europei, sí; b) cá aceast'a se se póta pune cu efectulu doritu in praesa se se róge sinodulu provinciale se numesca o comisiune costatória dein barbati de specialitate, cari se prelucre unu statutu de dreptu a provinciei metropolitane rom. gr. Cat. de Alb'a Iuli'a in care se fia celu paçinu per summos apices indicate principiale sí esenti'a dreptului aplicandu la noi dein ambele drepturi apusénu sí rosariténu sí consvetudinea vechia dela noi, cari apoi primite de sinodulu prov. sí aprobate de s. scaunu apostolicu alu Romei se sierbésc'a de base la compunerea unei colectiuni de legi cá codice a bas. rom. gr. Catolice din orientele Europei; c) Asiderea se se demumésca prin sinodulu provinciale un'a comisiune din barbati de specialitate, care se lucre unu ritu rom. corespondiatoriu pentru baseric'a romanésca gr. catolica din Orientulu Europei, cu conservare deplina a limbei in tóte af-facerile basericesci, care primitu de sinodulu provinciale sí aprobate de s. scaunu apostolicu alu Romei, se se aplece atunci candu se va vedé mai corespondietoriu impregiurariloru.

Sinodulu primesce unuanimu tóte propunerile aceste.

6.

M. Popu luanda ansa din program'a sinodului provinciale in fruntea careia suntu insirate mai multe puncte dogmatice fația cu aceste face urmatóri'a propunere: Fiendu cá dupa program'a sinodului provinciale convocatu la Blasiu pre Duminec'a Tomei publicatu in Nrulu I alu „Sionului romanescu“ dein a. c. suntu mai multe puncte dogmatice infirate, cari voru veni pertractate in sinodu, sí a caroru publicare in baseric'a nóstra aru poté causá ceva desensiuni, cum s'a facutu acest'a sí in baseric'a rom. cat., propunu, cá veneratulu sinodu se-i descopere parerea sa in ast'a privintia si anume cum cá fația cu cele dogmatice sinodulu provinciale se renoésca numai punctele unirei sí se nu se lase in neci odesbatere dogmatica.

Sinodulu primesce aceste propuneri.

7.

Relative la punctulu despre a dou'a insoratiune a preotiloru D. Mac. Popu propune sei esprime veneratutu sinodu dorintí'a cá sinodulu provinciale se decida cumca preotiloru seculari li este iertata si a dou'a casatoria fiendu acésta in interesulu propunerei moralitatiei si a benelui familiaru. Se primesce.

8.

D. Dr. Joanu Lazaru propune se se róge conciliulu provincialu cá in interesulu renascerei sí prosperarei invetiamentulu in scólele romane gr. cat. se provóce de tempuriu tóte corpurele profesoralu sí invetiatoresci cá se compuna nesce proiecte de planuri pentru progresulu sí unitatea perfecta a invetiamentulu la noi, sí eventualmente se-i adune in fia care anu in un'a conferentia profesoralu respective invetiatoresca. Se primesce.

9.

Fația cu indiferentismulu religioariu Dlu Joane Marcianu propune cá sinodulu sese esprime cá dinsulu celu mai salutaru sí mai eficace mediu pentru delaturarea indiferentismulu lu-afila in insa-si convocarea congresulu basericescu gr. cat. Se primesce.

Ne mai potenduse pentru scurtímea tempului tractá alte obiecte siedintí'a s'a inchisu concrediendu-se verificarea protocolulu unei comisiuni statatoria dein birou sí din DD. membrii a sinodulu din locu (ad. dein Naseudu).

Cu tipariulu lui **Elpeldauer & Co.**

Protocolulu s'a cetitu sí verificatu in 29. Aprile 1872. (Representatiunea adresata sinodulu provincialu vá urmá).

Gr. Moísilu vicariu

D. u. s.

Joane Catone
notariu ad hoc.

Ochire prin lumea politica.

(15—31 Maiu.)

Cu bucuria trebuie sa inregistramu, cá Escel. sale P. P. Metropolitu carora le jace la anima binele poporulu rom. atátu spiritualu cátu sí corporal, s'au convoitu a pasi in fruntea causei nóstre nationale. Pre noi de o parte ne lapta spemea, cá Escelen: Sale voru sei aflá vre unu „modus vivendi“ prin care se póta conduce nai'a natiunii la limanulu doririloru natiionali; éra de alta parte, suntemu convinsi; ca intrég'a nostra intielegintia li voru tende mana de ajutoriu la tóte difficultatile ce aru obveni Escelentiloru Sale. Inainte numai sí dreptatea trebuie se reieása invingatória.

In Croati'a partid'a nationala a reiesítu triumfatória alegundu-se 51 de deputati nationali contra la 23 unionisti. Esemplu demnu de imitatu.

In Cislaitani'a cestiunea Galiciei face minuni. Insu-si ministerulu nu scie ce face cu pelonii, cari ducu o politica chiaru cá sí sasii din Transilvani'a; dora póte fórte in curundu se voru saturá de binefacerile ei.

Varietati.

IV Romanimea jalesce! Unulu din cei mai nobili ai sei fii, **Joane Eliade Radulescu**, in 9 Maiu st. n. se mutá in etate de 70 de ani la cele eterne, lasandú in doliu pre natii sei Ioane, Eufrosin'a, Virgili'a, Sofi'a, si cu ei impreuna pre intréga gintea romana. In adormitul Romaní'a pierdú pre unu mare cetatianu, mare poetu, mare literatoru, pre „parintele literaturii rom.“, cumu lu-numi Cipariu. Romaní'a n'a fostu nerecunoscatória cátra invetiacelelu celu d'antáiu sí celu mai bravu alu nemoritoriulu G. Lazaru, cátra acestu antesignanu alu regenerárii romanismulu; ceremoni'a funebra i-se serbá cu tóta pomp'a pre spesele statulu, asistandu la dins'a o multíme nenumerala, ba spiritualmente asistandu tóta suflarea romanésca, carea i oftéza: Pauséza in pace, sufletu mare sí generosu! Geniulu teu romanu planeze eternu pintre noi sí cu noi!

Archiduce'a Sofi'a, man'a Maiestatii sale a Imperatulu, dupa unu morbu lungu sí greu si-redede sufletulu Creatoriulu in 28 Maiu diminéti'a la 3 óre. Osemintele se voru asiediá in 1ª Iuniu in mormentulu familiaru de la pp. Capuçini din locu. Fia-i tieren'a usióra!

Noulu esarchu alu Bulgariloru, Antimu, cu cátu stá in relatíuni mai neamicabili cátra patriarchulu grecescu ecumenicu, cu atátu e in mai mare gratia inaintea Turciloru. Sultanulu mai decurendu lu-primí in audientia separata, decorandu-lu cu ordulu „medjidie“ de cl. I.

Post'a redactiunei.

P. t. Domniloru: P. V. V. in Oradea-mare. Multiamita fratiésca pentru bacsísiu, dara sí mai multu pentru umorulu epistolei; operatulu tramisu l'amu sí revedíutu dejá pentru numerulu venitoriu. — S. P. in Porcaretiu. Ti-respondemu sí aici, spre scientia sí altor'a, cumu cá esemplarie complete din a. c. avemu cu redicat'a. — I. M. in Naseudu. Multiamita pentru cele trimise; dorere! ca despre cele amintite neci noi nu scimu nemícu; póte pre numerulu venitoriu. — I. C. in Ghier'a. Ti-respondemu pre cale epistolara.

Editoru sí redactoru respundiatoriu **Dr. Gregoriu Sitasí.**